

PIKALUOTTOJEN SÄÄNTELY

Kandidaatintutkielma
Matti Miettinen
Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu
Yritysjuridiikka
Kevät 2019

Tekijä Matti Miettinen

Työn nimi Kandidaatintutkielma

Tutkinto Kauppatieteiden kandidaatti

Koulutusohjelma Yritysjuridiikka

Työn ohjaaja(t) Kalle Kyläkallio

Hyväksymisvuosi 2019

Sivumäärä 29

Kieli suomi

Tiivistelmä

Tutkielman lähtökohtana on selvittää ennen kaikkea, millä kaikilla lainsäädännöllisillä ja muilla toimenpiteillä on pyritty välttämään pikaluotoista aiheutuvia yhteiskunnallisia ja yksilöllisiä ongelmia.

Aluksi on tutkittu pikaluottojen määrällistä kehitystä ja sen jälkeen siirrytty käsittelemään pikaluottoja koskevaa lainsäädäntöä oikeusalakohteisesti jaoteltuna.

Lainsäädäntö ei ole kaikilta osin onnistunut pysymään siinä vauhdissa mukana, jolla pikaluottoyritykset ovat kehittäneet erilaisia luottomuunnelmia tarjonnassaan. Pikaluottoihin tähän mennessä tehtyjä toimenpiteitä selvittämällä voidaan luoda pohja sille, mitä uusia toimenpiteitä tarvittaisiin ongelman ratkaisemiseksi. Ratkaisu ei ole välttämättä helppo eikä yksiselitteinen, koska pikaluottojen tarjonnassa esiin tulevat ongelmat ulottuvat hyvinkin laajalti eri yhteiskunnan osa-alueille.

Tutkimus on pääosiltaan lainopillinen, jossa voimassaolevaa lainsäädäntöä selvittämällä ja tulkitsemalla pyritään saamaan selvyttä siihen, mihin suuntaan luottosäännöstelyssä olisi edettävä. Tärkeä tehtävä on herättää keskustelua ongelman ratkaisusta ja sitä onkin jo käyty aina eduskunnassa saakka.

Tässä tutkimuksessa on haluttu saada selvyttä siihen ongelmaan, miksi tehdyt lainsäädännölliset toimenpiteet eivät ole tuottaneet toivottua tulosta pikaluottomarkkinoilla. Eräs syy tähän löytyy siitä, että tällainen luoton myöntäminen on kannattavaa myös huomattavalla luottoriskillä. Kun perittävät kulut ovat tarpeeksi suuria, myös riskiasiakkaat kelpaavat luotonottajiksi. Nähdäkseni positiivinen luottorekisteri olisi tämän hetkiselällä kokemuksella luultavasti paras keino saada pikaluotto-ongelma parhaiten hallintaan edellyttäen, että siitä saataisiin mahdollisimman kattava. Tuskin sekään ratkaisisi koko ongelmaa, mutta olisi kuitenkin askel eteenpäin.

Tehdessäni tätä tutkimusta, mieleeni tuli väkisinkin useissa kohdin luotonottajan harkintakyky ja sen painoarvo uusia lainsäädäntötoimenpiteitä suunniteltaessa. Näyttää siltä, että kuluttajien kyvyssä tehdä rationaalisia päätöksiä on paljonkin toivomisen varaa. Kaiken kaikkiaan tämä tutkimus osoittaa, että pikaluotto-ongelman ratkaisua pohditaan vielä pitkään.

Avainsanat pikaluotto, korkokatto, vuosikorko, tunnistautuminen, luottosopimus

SISÄLLYS

LÄHTEET.....	V
Kirjallisuus.....	V
Virallislähteet.....	VI
Oikeustapaukset.....	VI
1 JOHDANTO.....	1
1.1 Tutkimuksen lähtökodit.....	1
1.1.1 Pikaluotto käsitteenä.....	1
1.1.2 Pikaluottojen myöntämisprosessi.....	2
1.1.3 Pienlainayritysten myöntämien lainojen määrällinen kehitys.....	2
1.1.4 Pikaluottoilmiön ongelmakohdat.....	3
1.2 Tutkimuskysymykset	5
1.2.1 Rajaukset.....	5
1.3 Tutkimuksen rakenne.....	6
2 PIKALUOTTOJEN MARKKINOINNIN JA TIEDONANTOVEL- VOLLISUUDEN SÄÄNTELY.....	7
2.1 Markkinointisäännösten taustaa.....	7
2.1.1 Kuluttajansuojalain yleiset markkinointisään- nökset.....	8
2.1.2 Kuluttajaluottojen markkinoinnin erityissään- nökset.....	10

2.2	Luottokustannukset ja todellinen vuosikorko.....	11
2.3	Rahoituspalvelujen etämyynti ja pikaluotot.....	14
2.4	Vakiomuotoiset eurooppalaiset kuluttajaluottotiedot....	14
3	SOPIMUKSENTEKOON LIITTYVÄ SÄÄNTELY.....	15
3.1	Luotonsaannin edellytykset.....	15
3.1.1	Luottokelpoisuuden arviointi.....	15
3.1.2	Luotonhakijan henkilöllisyyden tunnistaminen.....	17
3.2	Luottosopimuksen solmiminen.....	18
3.3	Luoton hintaa rajoittava sääntely.....	18
3.4	Varojen luovuttamista koskeva rajoitus.....	20
4	TARVITAANKO PIKALUOTTOJEN SÄÄNTELYSSÄ RIKOSLAKIA ?.....	20
4.1	Kuluttajaoikeudellisten säännösten ensisijaisuus.....	20
4.2	Kiskonta.....	21
4.2.1	Koronkiskontasäännösten yleistä arviointia.....	21
4.2.2	Rikoslain kiskontasäännös vs. Oikeustoimilainvastaava säännös.....	22
4.3	Luoton ottaminen toisen nimissä.....	22
5	LUVANVARAISUUTTA JA VALVONTAA KOSKEVA SÄÄN- TELY.....	23
5.1	Pikaluottotoiminnan luvanvaraisuus.....	23
5.2	Pikaluottotoiminnan valvonta.....	25
5.3	Alan itsesääntely – Suomen Pienlainayhdistys.....	26
5.4	Positiivinen luottorekisteri.....	27
6	JOHTOPÄÄTELMÄT.....	28

LÄHTEET

Kirjallisuus

Jakobsson, Niko: Pikaluottojen sääntely. www.edilex.fi/lakikirjasto/8472. (Edilex 27.12.2011)

Länsineva, Pekka: Pikaluottojen sääntely ja perusoikeudet. Lakimies 6/2010 s. 1054 – 1060. (Länsineva 2010)

Makkonen, Antti: Vastuullinen luotonanto. Bookwell Oy. Jyväskylä 2012.

Muttilainen, Vesa: Luottoyhteiskunta. Hakapaino Oy. Helsinki 2002.

Määttä, Kalle: Pikaluottojen sääntely oikeustaloustieteellisestä näkökulmasta. Lakimies 3/2010, s 265 – 279.

Niemi, Marja-Leena: Luotto-oikeus. luottotyypit, perintäprosessit ja takaisinsaanti. Talentum Media Oy. Helsinki 2014.

Peltonen, Anja & Määttä, Kalle: Kuluttajansuojaoikeus. Talentum Media Oy. Helsinki 2015.

Pönkä, Ville & Parkkali, Eeva-Leena: Pikaluottojen oikeudelliset ongelmat. (Pönkä & Parkkali 2010). Defensor legis 5/2010, s. 585 – 605.

Tapani, Jussi: Kiskontarikokset: luottokiskonta. Lakimies 4/2010, s. 517 – 536.

Tilastokeskus: Suomen virallinen tilasto (SVT): Luottokanta

Valkama, Elisa & Muttilainen, Vesa: Maksuvaikeudet pikaluottomarkkinoilla. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 86. Helsinki 2008.

Vartiainen, Niko: Pikaluotoihin liittyvän lainsäädännön ja pikaluottomarkkinoiden kehitys vuosina 2009 – 2015. Lakimies 1/2016, s. 102 – 124.

Virallislähteet

HE 32/2008 vp. - Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuluttajansuojalain 2 luvun muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 64/2009 vp. – Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain 7 luvun, rikoslain 36 luvun 6 §:n ja korkolain 4 §:n muuttamisesta.

HE 24/2010 vp. – Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain muuttamisesta ja eräiden luotonantajien rekisteröinnistä sekä eräksi niihin liittyviksi laeiksi.

HE 78/2012 vp. - Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain 7 luvun, eräiden luotonantajien rekisteröinnistä annetun lain sekä korkolain 2 §:n muuttamisesta.

HE 230/2018 vp. - Hallituksen esitys eduskunnalle kuluttajaluottosopimuksia ja eräitä muita kuluttajasopimuksia koskevien säännösten muuttamisesta.

Oikeusministeriö: Mietintöjä ja lausuntoja 17/2012

PeVI 78/2012

Oikeustapaukset

Korkein oikeus

KKO 2015:60

KKO 2019:8

Markkinaoikeus

MAO 257/09

MAO 224/12

MAO 225/12

MAO 701/14

Kuluttajavirasto

KUV 5.5. 2008

Kilpailu- ja kuluttajavirasto

KKV/737/14.08.01.05/2012

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat

1.1.1 Pikaluotto käsitteenä

Pikaluotolle tai kansanomaisemmin pikavipille ei ole olemassa varsinaista oikeudellista määritelmää, mutta niillä tarkoitetaan vakiintuneesti nopeasti saatavia, vakuudettomia ja ilman hyödykesidonnaisuutta olevia lyhyitä, tavallisimmin viikosta kuukauteen ja enimmillään kolme kuukautta pitkiä kuluttajaluottoja tai luottolimiittejä¹.

Pikaluottoja on tarjottu Suomessa tähän saakka jo yli kymmenen vuoden ajan. Ensimmäiset varsinaiset pikaluottotoimintaa harjoittavat yritykset tulivat Suomen luottomarkkinoille vuonna 2005, tosin pikaluoton kaltaisia luottotuotteita on ollut markkinoilla jo kauan ennen matkapuhelimella tai internetistä hankittavien pikavippien yleistymistä. Pikavippien lainasummat ovat yleensä pieniä, tavallisimmillaan viidestäkymmenestä eurosta muutamaan sataan euroon.²

Voimallinen markkinointi koskien luoton saamisen helppoutta ja nopeutta sai aikaan erittäin massiivisen luottojen myynnin, mikä yllätti täysin luottomarkkinat ja niiden valvoja³. Pikaluotoille on syntynyt suosion ja markkinoiden kasvun seurauksena omat markkinat, jossa tähän lainamuotoon erikoistuneet yritykset tarjoavat pieniä ja laina-ajaltaan lyhyitä kertaluottoja tilapäiseen rahantarpeeseen. On perusteltua olettaa, että näille pienimuotoisille ja lyhytaikaisen takaisinmaksun omaaville luottoille on myös kysyntää, sillä tarjoavathan nämä oikein mitoitettuina tarvittavaa joustoa ja ainakin tilapäistä helpotusta talousasioiden hoitamiseksi.

Ajan kuluessa ja eri lainsäädäntötoimenpiteiden seurauksena pikaluottojen markkinat ovat monipuolistuneet siten, että nykyään on tarjolla esimerkiksi pitempiaikaisia ja luottomäärältään suurempia vakuudettomia luottotuotteita. Korkokattosäätelyn yhteydessä markkinoille ilmaantui luottolimiittityyppinen luottotuote, joka on jatkuva luotto, ja sitä voidaan nostaa aina uudelleen käyttöön lyhennyksen jälkeen.

¹ Ks. esimerkiksi Määttä Kalle: Pikaluottojen sääntely oikeustaloustieteellisestä näkökulmasta. Lakimies 3/2010 s. 265 – 279.

² Ks. esimerkiksi Valkama – Muttilainen 2008, s. 9.

³ Ks. Niemi 2014, s.117.

1.1.2 Pikaluottojen myöntämisprosessi

Luoton myöntämisen kulku on pääsääntöisesti seuraava: täytettyään luottohakemuksen internetissä luotonhakija varmentaa hakemuksen puhelimeen lähetetyllä koodilla, ja luottopäätöksestä ilmoitetaan hänelle saman tien. Luottoehdot ja vakimuotoiset eurooppalaiset kuluttajaluottoehdot lähetetään hakijalle sähköpostitse tai muulla tavalla tutustumista varten. Tämän jälkeen asianomainen voi hakea luottoa käyttämällä verkkopankkitunnuksia tai mobiilivarmennetta henkilöllisyyden varmentamiseksi. Mikäli hakemus hyväksytään, luotto siirtyy maksuun ja rahat ovat nostettavissa muutaman hetken kuluttua vaikkapa lähimmästä automaatista⁴.

Pikaluottoa voidaan hakea myös tekstiviestillä. Tekstiviesti lähetetään yrityksen ilmoittamaan numeroon. Yritys tarkistaa asiakkaan henkilö- tili- ja luottotiedot ja lähettää luottopäätöksen tekstiviestillä. Hakijoiden tunnistaminen luotettavasti on erityisen tärkeää sen vuoksi, ettei väärä henkilö tule merkityksi luotonhakijaksi. On huomattava tässä yhteydessä, että hyvän luotonantotavan säännöksen mukaan lisämaksullisten tekstiviestipalveluiden käyttö luottoa markkinoitaessa, myönnettäessä ja muussa luottosuhteeseen liittyvässä asioinnissa on kiellettyä ennen sopimuksen tekemistä (Kuluttajansuojalaki 7:13 §). Kun asiakas on hyväksynyt luottopäätöksen, häntä kehoitetaan tutustumaan vakiotietolomakkeeseen tai sopimusehtoihin, jotka on toimitettava kuluttajalle hyvissä ajoin ennen sopimuksen tekemistä. (KSL 6a:11 §). Nimenomaan ehtojen pitäminen pelkästään yrityksen internet-sivuilla ei ole riittävää. Kun luotonantaja on saanut asiakkaan ”kyllä” tekstiviestin, on asiakas hyväksynyt luottotarjouksen ja rahat siirretään pikimmiten hänen ilmoittamalle tilille⁵.

1.1.3 Pienlainayritysten myöntämien lainojen määrällinen kehitys

Pienlainayritys määritellään siten, että se on yritys, joka myöntää pääasiallisena liiketoimintanaan pieniä tai pienehköjä vakuudettomia kulutusluottoja, joiden takaisinmaksuaika on tyypillisesti alle kolme kuukautta. Pienlainayrityksille on tunnusomaista keskittyminen vain yhden tuotteen tarjoamiseen (tosin erilaisin muunnelmin) ja maksun periminen koron sijasta erilaisina käsittely- ja toimituskuluina⁶. Pikaluottoilmiön yhteiskunnallinen merkittävyys tulee parhaiten esille vertaamalla luottojen määrällistä kehitystä esim. vuosittain. Pikaluottoja on ollut saatavilla Suomessa vuodesta 2005 lähtien ja luottojen määrää on tilastoitu vuodesta 2009 alkaen.

⁴ Ks. Niemi 2014 s.121

⁵ Ks. Niemi 2014 s.121

⁶ Vartiainen, Niko: Pikaluottoihin liittyvän lainsäädännön ja pikaluottomarkkinoiden kehitys vuosina 2009 – 2015. Lakimies 1/2016 s. 101 - 124.

Aineisto on koostettu Tilastokeskuksen Luottokanta-tilaston pienlainayritysten tunnusluvuista.⁷

Pikalainoja tarjoavia yrityksiä oli vuoden 2005 lopussa alle 50 kappaletta, joista lukumäärä lisääntyi vähitellen niin, että vuoden 2012 lopulla määrä oli noussut jo reilusti yli 80:een. Noin puoli vuotta ennen kolmatta lainsäädäntömuutosta eli vuoden 2012 viimeisestä neljänneksestä lähtien pienlainoja myöntävien yritysten lukumäärä alkoi laskea siten, että vuoden 2015 kesäkuun lopussa niitä oli enää 46.

Kuitenkin, jos tarkastellaan pikavippiyritysten liikevaihtoja näyttäisi siltä, että suurosa kyseisestä elinkeinotoiminnasta keskittyisi kymmenen suurimman yhtiön ympärille. Kesäkuussa 2013 voimaan tullut korkokattosäännös oli ehkä yksittäinen suurin syy siihen, että pienlainoja tarjoavien yritysten määrä väheni melko nopeaa tahtia. Todennäköisesti pienlainayritysten määrä on edelleen pienentynyt, koska osa yrityksistä on siirtynyt laajemmille rahoitusmarkkinoille, eikä yritystä pidetä enää pienlainayrityksenä.

Kun tarkastellaan uusien myönnettyjen luottojen euromääriä, havaitaan, että kun luottojen määrä oli vuonna 2009 noin 240 miljoonaa euroa, oli se kasvanut niin, että vuonna 2012 uusia lainoja myönnettiin jo noin 360 miljoonan euron edestä. Sen jälkeen se aleni melko radikaalisti niin, että vuonna 2014 se oli noin 160 miljoonaa euroa. Tämän jälkeen kehitystrendi on ollut jälleen nouseva, mutta ei tiedetä tarkalleen onko muutos miten pysyvä. Pikaluottoyritysten voimakkaimman kasvun aikana vuosina 2005 - 2010 kymmenen suurimman pikaluottoyhtiön voittoprosentit ovat olleet keskimäärin yli 40 prosenttia.

Selvimmän pikaluottoilmiön merkittävydestä saa käsityksen, jos tarkastelee myönnettyjen luottojen kappalemääriä. Kun vuonna 2009 myönnettiin yhteensä noin 1 000 000 pienlainaa, oli määrä vuonna 2012 noussut jo noin 1 600 000 kappaleeseen. Siitä se on vähitellen laskenut, mutta voidaan arvioida, että tänäkin päivänä lukumäärä liikkuu noin miljoonassa kappaleessa vuositason tasolla. Tästä voidaan päätellä, että jos luoton hoitamisessa esiintyy yksittäinenkin pieni ongelma, se saattaa toistua yli miljoona kertaa vuodessa ja vaikuttaa satoihin tuhansiin asiakaisiin.

Kuten pienlainayritysten lukumääränkin kohdalla, korkokatto-säännös on ollut varmaankin suurin yksittäinen tekijä siihen, että myönnettyjen luottojen määrät ovat laskeneet. On myöskin mahdollista, että luottokelpoisuuden arvioinnin tiukentaminen on vaikuttanut lukuihin jossain määrin. Lakimuutokset ovat joka tapauksessa muuttaneet alaa parempaan suuntaan vaatimalla luotonantajilta suurempaa vastuullisuutta luottoja myönnettäessä.

1.1.4 Pikaluottoilmiön ongelmakohdat

⁷ Tilastokeskus: Suomen virallinen tilasto (SVT): Luottokanta

Pikaluottojen aiheuttamista ongelmista on riittänyt puhetta sekä mediassa että viranomaisten taholta siitä lähtien kun pikaluotot syntyivät. Yleinen mielipide tuntuu olevan, että pikalainat aiheuttavat runsaasti ongelmia yhteiskunnassa ja tuntuu välillä keskustelua seurattaessa, että kaikki lainaongelmat olisivat pikavippien aiheuttamia.

Mitä syitä sitten on mahdollisesti syntyneiden ongelmien taustalla?

Tiedetään, että pikavippien ottajista noin 80%:la on muitakin lainoja rasitteena kuten luottokorttivelkoja tai asuntolainaa tai miksei myös opintolainaa. Tältä pohjalta on selvää, että tällaisilla henkilöillä on suuri riski ylivelkaantumiseen. Perinteisesti pikaista luottoa tarvitsevaa kuluttajaa ja luottoa tarjoavaa elinkeinonharjoittajaa ei ole pidetty yhdenvertaisessa asemassa, koska nopeasti rahaa tarvitseva kuluttaja voi suostua huonoihinkin lainaehtoihin. Saattaahan olla, että kuluttajalla ei ole saatavilla lainatuotteesta täydellistä tietoa tai vaikka informaatiota olisikin saatavilla, hän ei ole jostain syystä perehtynyt siihen riittävästi. Usein mainonta näiden tuotteiden ollessa kyseessä on joko niin puutteellista tai ainakin sillä tavoin harhaanjohtavaa ja houkutuslupauksista, että kuluttaja ei aina tällaisissa tilanteissa kykene toimimaan rationaalisesti.

Vaikka yksittäiset pikaluotot ovat euromääräisesti pieniä, aiheuttavat ne kuluttajille velkaantumista ja muita taloudellisia vaikeuksia. Erityisesti nuorten kuluttajien harkitsematon luotonotto on aiheuttanut paitsi henkilökohtaisia myös suuria yhteiskunnallisia ongelmia. Vaikkakin nopeasti saatavilla pikavipeillä voidaan ratkaista myös eteen ilmestyviä äkillisiä rahoitusongelmia joskus hyvinkin joustavasti, on lainojen helposta saatavuudesta aiheutuneet ongelmat niin suuria, että esim. velkaneuvonnassa haastatellut suosittelivat lainaehtojen merkittävää kiristämistä.

Huomattava epäkohta on myös se, että pikaluottoja voi saada jo syntyneestä ongelmasta huolimatta, koska aikaisempien ja mahdollisesti päällekkäin otettujen lainojen takaisinmaksussa ilmenevät probleemat eivät näy välttämättä uutta luottoa annettaessa, sillä nykyisin käytössä oleva luottorekisteri antaa tietoa vain negatiivisten merkintöjen osalta. Yleensä luoton saamiseen riittää, että ei ole maksuhäiriömerkintää rekisterissä eikä aina sekään ole este luoton myöntämiselle, koska lainanantaja voi aina käyttää harkintaa luottoa myöntäessään⁸.

Eräs keino, joka voisi olla avuksi ylivelkaisuusongelman ratkaisuun olisi ns. positiivinen luottorekisteri, joka on käytössä suurimmassa osassa Euroopan maita, mutta ei Suomessa ainakaan vielä. Siinä luotonantaja näkisi reaaliaikaisesti tiedot kaikista henkilöllä olevista lainoista, varallisuudesta, tuloista ja aikaisemmasta maksukäytäytymisestä. Tämä vähentäisi harkitsematonta luotonantoa, ylivelkaantumisongelmia olisi helpompi hallita sekä yhteiskunnan että yksilön taholta. Tässä asiassa toivoisi lainsäätäjiltä ja muilta päättäjiltä aktiivista otetta asian edistämiseksi.

⁸ Ks. esimerkiksi Niko Jakobsson: Pikaluottojen sääntely, www.edilex.fi/lakikirjasto/8472/2011 s. 20

Pikaluottojen aiheuttamien maksuvaikeuksien määrä on vaikuttanut huomattavasti tuomioistuinten ja muiden kuluttajaviranomaisten toimintaan. Velkomustuomiot tuomioistuinlaitoksissa ovat lisääntyneet tasaisesti aina korkokattosäännöksen säätämiseen saakka, jonka jälkeen ne vähenivät ainakin tilapäisesti samaa tahtia myönnettyjen uusien pienlainojen määrän kanssa. Tämäkin lainsäädännöllinen muutos vaikuttaa lähinnä kosmeettiselta, sillä kotitalouksien velkaantuneisuus jatkaa edelleen kasvuaan. Kun velkaantumisaste käytettävissä olevista tuloista oli vuonna 2005 eli pikavippi-ilmion synty aikaan noin 95 %, oli se jo vuonna 2017 lähes 130 %. Samoin maksuhäiriöisten määrän ollessa vuonna 2008 noin 290 000, oli luottohäiriömerkinnän saaneita vuonna 2017 jo 370 000. On kuitenkin todettava, että pikavipit eivät ole ainoa syy maksuhäiriömerkintään, vaan suomalaisten velkaantumisen ja ylivelkaantumisen taustalla ovat myös asuntolainat, yhtiölainat, korttiluotot ja muut vakuudettomat kulutusluotot.

1.2 Tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mitkä ovat ne lainsäädäntökohteet, jotka koskevat erityisesti pikaluottoja ja erityisesti sitä, ovatko tehdyt lainsäädäntömuutokset olleet riittäviä ylivelkaantumisen estämiseksi. Mikä on pikavippiyritysten moraalinen vastuu tässä suhteessa? Entä onko erityisesti nuorison taloudellisten realiteettien tuntemus riittävällä tasolla? Tutkimus on lainopillinen, mutta itse kysymys sisältää myös vahvoja oikeuspoliittisia näkemyksiä, joista on keskusteltu yhteiskunnassamme laajalti. Etsin vastausta kysymykseen, voidaanko lainopillisin keinoin saavuttaa tilanne, jossa velkaongelmat saadaan hallintaan ja siten vähennetyksi inhimillistä hätää yhteiskunnassa.

1.2.1 Rajaukset

Kaiken pikaluottoja koskevan voimassaolevan ja tulevan lainsäädäntötyön tarkoituksena on vaikuttaa niihin haitallisiin lieveilmiöihin, jotka ovat aiheutuneet kyseisen toimialan toimintamenetelmistä yhteiskunnassamme. Kysymys on hyvin laajalti kuluttajansuojelusta ja niinpä tärkeimmäksi on muodostunut kuluttajaluottoja koskeva lainsäädäntö eli käytännössä Kuluttajansuojalaki (KSL 38/1978), ja erityisesti sen 7 luku, joka käsittelee kuluttajaluottoja, ja koskee siten myös pikaluottotoimintaa. Käsittelemäni aluksi pikaluottojen mainontaa ja markkinointia koskevia lainsäädännön kohtia sekä todellisen vuosikoron ilmoittamisvelvollisuutta. Pikaluoton myöntäminen on elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välinen sopimus joten sopimusoikeudelliset näkökohdat on otettava huomioon. Rikoslain säännökset tulevat esille arvioitaessa

täyttyvätkö luottokiskonnan tunnusmerkit pikaluottojen tarjonnassa. On huomioitava myöskin elinkeinonharjoittajaa koskeva lainsäädäntö, kuten luvanvaraisuutta koskeva säännöstö, joka rajoittaa elinkeinonharjoittamisen oikeutta sekä valvontaa suorittavien organisaatioiden toiminta ja koostumus.

Rajaan tutkielman ulkopuolelle henkilötietosuojakysymykset, joihin viitataan henkilön tunnistautumisen ja luottokelpoisuuden arvioinnin yhteydessä. EU-oikeudellinen pohdinta jää myös tämän tutkimuksen ulkopuolelle koska kuluttajaluotot on jo täysharmonisoitu niin sanotulla kulutusluottodirektiivillä (2008/48/EY on jo), jossa on rajattu alle 200 euron ja alle kolmen kuukauden luotot soveltamisalan ulkopuolelle. Tosin nämä luotot saatiin sisällyttää kansalliseen lainsäädäntöön täysharmonisoinnista huolimatta. Direktiivi antaa jatkossakin täysharmonisoinnista huolimatta jäsenvaltioille harkintavaltaa muun muassa säännösten soveltamisalan, mainonnassa annettavien tietojen ja vastuullista luotonantoa koskevien kysymysten suhteen. Saatavien perintää koskeva perintälaki rajataan myös tutkimuksen ulkopuolelle. Koska tässä tutkimuksessa on kysymys suomalaisesta pikaluottoilmiöstä, en ole ottanut mukaan ulkomaista lainsäädäntöä, jossa varsinkin suomalaisessa ja ruotsalaisessa lainsäädännössä on paljonkin yhteneväisyyksiä.

1.3 Tutkimuksen rakenne

Tutkimus jakautuu kuuteen pääjaksoon. Johdannon jälkeen käsittelen niitä lainkohtia, joissa kuluttajille tarjottava informaatio on keskeisenä asiana. Siihen kuuluvat ennen kaikkea pikaluottoja koskeva mainonta ja markkinointi, mutta myös todellisen vuosikoron ja vakiomuotoisia sopimuksia koskevat lainkohdat.

Sopimuksen solmimista koskevassa kolmannessa osassa käsittelen kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välistä sopimuksentekosäätelyä, johon kuuluu tärkeänä osana asiakkaan tunnistautumista ja korkokattoa koskevat säädökset.

Rikosoikeudellisessa osassa eli neljännessä osassa käsittelen luotonkiskontaa, luoton tilaamista toisen nimissä, rekisteröinnin laiminlyömistä sekä muita mahdollisia sopimusehtojen laiminlyöntejä.

Elinkeino-oikeudellisen sääntelyn jaksossa käsittelen sääntelyä elinkeinonharjoittajan näkökulmasta käsin. Silloin tulevat esille muun muassa luottotoiminnan luvanvaraisuutta ja luottotoiminnan valvontaa koskevat asiat sekä itsesääntely. Tämä osio on tutkimuksen viides pääjakso.

Lopuksi eli kuudennessa johtopäätös-osiossa on tarkoituksena luoda katsaus pikaluottosääntelyn onnistumiseen tehtyjen lainsäädäntötoimenpiteiden näkökulmasta käsin sekä arvioida mihin suuntaan pikaluottoilmiö on kehittymässä.

Mitä mahdollisia uusia lainsäädäntötoimenpiteitä tarvittaisiin pikaluottomarkkinoiden kehittämiseksi?

2 PIKALUOTTOJEN MARKKINOINNIN JA TIEDONANTOVELVOLLISUUDEN SÄÄNTELY

2.1 Markkinointisäännösten taustaa

Vaikka heti pikaluottojen tullessa markkinoille alkoi tulla ilmi ongelmia luottotuksen suhteen, niin ensimmäiset erityisesti pikaluottoja koskevat lainsäädäntötoimenpiteet toteutuivat vasta vuonna 2010 eli noin viisi vuotta ilmiön alkamisesta. Ongelmien hoitokeinona oli ennen tätä ensisijaisesti itsesääntely.⁹

Pikaluottoja tarjoava yritykset saattoivat toimia markkinoilla melko vapaasti ennen lainsäädäntöuudistuksia. Voimassa olevaa lainsäädäntöä oli ainoastaan kuluttajansuojalain yleislausekkeet eikä pikaluottoa tarjoavien yritysten tarvinnut rekisteröityä kuten luottolaitosten. Myöskin luotonsaanti oli tehty mahdollisimman helpoksi jopa toisen nimissä ja täten pelko markkinoiden ylikuumenemisesta lieveilmiöineen oli enemmän kuin aavistettavissa¹⁰.

Pääsääntöisesti lainsäädännön uudistukset kohdistuivat kuluttajansuojalain (38/1978) 7 lukuun. Ensimmäisessä vaiheessa, joka tuli voimaan 1.2.2010 oli hallituksen esityksen mukaan tarkoitus puuttua ennen kaikkea pikaluottojen tarjonnassa ilmenneisiin ongelmiin.¹¹

Kuluttajansuojalakia valmisteltaessa ajateltiin, että kuluttajille annettava informaatio edesauttaa kuluttajia tekemään rationaalisia ratkaisuja luottopäätöksiä tehdessään. Vaikkakin rationaalisuus päätöksenteossa olisikin ensisijainen tavoite, ihmiset toimivat kuitenkin tosiasiallisessa tilanteessa usein toisin. Pikaluottotoiminnassa tämä korostuu erityisesti siten, että vaikka pikavippien ottajat tietävät ottavansa kallista luottoa, silti he eivät pysty tai kenties halua luottoa ottaessaan ajatella sen mahdollisia negatiivisia seuraamuksia omalla kohdallaan.

⁹ Ks. Valkama – Muttilainen 2008 s. 23 – 24.

¹⁰ Ks. Jakobsson: Pikaluottojen sääntely s. 22.

¹¹ HE 64/2009 vp. s.4-5, 14-16.

Luottosäännöstelyn purkaminen osana luotonantoa on muuttanut ratkaisevasti kotitalouksien asemaa luottomarkkinoilla. Rahasta on tullut kauppatavaraa. Samalla kun luottojen markkinointi on voimistunut, markkinoiden pääpaino on siirtynyt mielikuvien välittämiseen; erityisesti luoton kätevyys, huolettomuus ja laaja käyttöalue ovat olleet voimakkaasti markkinoituja ominaisuuksia. Kulutukseen tarkoitettujen luottojen suggestiivinen markkinointi on madaltanut kynnystä hakea luottoa, joka puolestaan on johtanut huonosti harkittuihin luottopäätöksiin ja sitä kautta maksuvaikeuksien syntyyn¹².

2.1.1 Kuluttajansuojalain yleiset markkinointisäännökset

Pikaluottoja koskevia markkinointisäännöksiä on kuluttajansuojalaissa kahdessa eri luvussa. KSL 2 luku sisältää kuluttajia koskevat markkinoinnin yleissäännökset, jotka uudistettiin vuonna 2008, mutta vielä silloin ne eivät koskeneet pikaluottojen tarjontaa. Hallituksen esityksen mukaan 2 luvun uudistuksen tarkoituksena oli lähinnä kirjata markkinointia koskeva tulkinta- ja soveltamiskäytäntö lainsäädännön osaksi selkiyttämään voimassa olevia markkinointisäännöksiä.¹³ Tässä vaiheessa tarkennukset olivat ennen kaikkea EU:n direktiivin harmonisoinnista johtuvia toimenpiteitä. On huomattava, että direktiivin säännökset ovat huomattavasti yksityiskohtaisempia verrattuna kotimaiseen lainsäädäntöön.

Itse asiassa ennen muutosta (1.10.2010) voimassa olleen alkuperäisen 2 luvun 1 § (20.1.1978/38) mukaiset säännökset ovat toimineet hyvin laajan sovellettavuuden vuoksi, kun säännöstä on voitu soveltaa laajalti kaikkeen epäasialliseen markkinointiin. Vaikkakin uudistuksessa sääntelystä tuli entistä yksityiskohtaisempaa, on KSL 2 luvun 1 § säilytetty yleislausekkeen tyyppisenä taaten näin lainsoveltajalle tulkintavapautta lain sisällön käsittelemisessä.

Kuluttajansuojalain 2 luvun 1 § kiteyttää luvun keskeisen sisällön kahteen yleislausekkeeseen: 1) markkinointi ei saa olla hyvän tavan vastaista eikä siinä saa käyttää kuluttajan kannalta sopimatonta menettelyä ja 2) markkinoinnissa tai asiakassuhteessa ei saa antaa totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja, jos tiedot ovat omiaan johtamaan siihen, että kuluttaja tekee ostopäätöksen tai muun kulutushyödykkeeseen liittyvän päätöksen, jota hän ei ilman annettuja tietoja olisi tehnyt (KSL 2 luku 6 § 1 mom.) Erityisesti tämä hyvän tavan vastaisuuden ja sopimattoman menettelyn kieltävä säännös on tärkeä pikaluottojen markkinoinnissa. On huomattava, että kuluttajansuojalain 2 luvun säännökset tulevat sovellettavaksi vain silloin, kun ei ole olemassa 7 luvun erityissääntelyä. Kuitenkin

¹² Ks. Peltonen, Anja – Määttä, Kalle: Kuluttajansuojaoikeus 2015 s. 10.

¹³ HE 32/2008 s. 16.

KSL 2 luku voi tulla sovellettavaksi 7 luvun uudistuksen jälkeenkin, kun on kysymys hyvän tavan vastaisesta tai sopimattomasta markkinoinnista.

Seuraavassa esitän kaksi ratkaisua, joissa on sovellettu nimenomaan KSL 2 luvun säännöksiä:

Tapauksessa oli kysymys J.W. – Yhtiöt televisiomainoksesta jossa pelipöydässä istuvalla nuorella miehellä ei ollut yhtään pelimerkkejä. Hän näppäili matkapuhelintaan, jolloin niitä ilmestyi miehen eteen iso pino. Mainoksen iskulause kuului seuraavasti: ” lisää pelimerkkejä heittää reisuotto.fi” Kuluttajavirasto piti mainosta KSL 2 luvun 1 §:n (20.1.1978/38) hyvän tavan vastaisena ja kielsi mainoksen esittämisen. Tässä käyttökohteen korostaminen markkinoinnissa aiheutti hyvän tavan vastaisuuden¹⁴.

Markkinaoikeuden ratkaisussa vuodelta 2009 (Oy Atlas – Invest Ab) arvioitiin markkinoinnin osalta yhtiön julkaisemaa lehtimainosta, jossa oli iskulause ”rahat tilillesi minuutissa kellon ympäri” Markkinaoikeus katsoi tässä tapauksessa, että pikaluoton markkinointi oli KSL 2:3:n tarkoittamalla tavalla sopimatonta, koska lehtimainoksessa korostuva luotonhakumenettelyn nopeus ja ympärivuorokautisuus eivät olleet omiaan korostamaan harkinnan merkitystä luotonotossa. Lisäksi markkinaoikeus huomautti ratkaisun perusteluissa, että markkinoinnin kohderyhmän vähäinen kokemus taloudenpidosta ja sen suunnittelusta huomioon ottaen, pikaluoton ottamisen helppoutta korostava markkinointi on omiaan selvästi heikentämään kuluttajan kykyä tehdä perusteltu päätös, jota hän ei ilman kuvattua menettelyä olisi tehnyt. Tässä tapauksessa kohderyhmänä pidettiin nuoria aikuisia, joten sopimattomuuden arviointi suoritettiin ennen kaikkea heidän näkökulmasta käsin¹⁵.

Joustavuutensa takia KSL 2 luvun markkinointisäännös soveltuu hyvin monentyyppiseen markkinointiin. Esimerkiksi suggestiivista eli tunteisiin vetoavaa markkinointia, johon liittyy negatiivisia tuntemuksia, voidaan pitää hyvän tavan vastaisena tai sopimattomana. Myöskään ei ole asianmukaista houkutella luottosuhteeseen tarjoamalla alennuksia tai muita hyvityksiä kuten arpajaisia.

Kuluttajansuojalain 2 luvun 9 §:ssä säännellään erikseen aggressiivisen menettelyn kieltoa markkinoinnissa. Aggressiivisena menettelynä pidetään häirintää, pakottamista ja muuta sellaista kuluttajan painostamista, joka on omiaan johtamaan siihen, että kuluttaja tekee ostopäätöksen tai muun kulutushyödykkeeseen liittyvän päätöksen, jota hän ei ilman painostusta olisi tehnyt.

Joulukuussa 2010 voimaan tulleella KSL:n kokonaisuudistuksella oli tarkoitus saattaa voimaan EU:n direktiivi (2008/48/EY) koskien kulutusluottoja.¹⁶ Lukuun lisättiin hyvää luotonantotapaa koskevat säännökset, jotka voivat syrjäyttää KSL 2 luvun säännökset. Hallituksen esityksen mukaan hyvä luotonantotapa tarkoittaa

¹⁴ Kuluttajavirasto 5.5.2008

¹⁵ MAO 257/09 (Finlex)

¹⁶ HE 24/2010 vp. s. 1, 12.

kaikenlaisen epäasiallisen menettelyn ehkäisemistä luottosuhteessa.¹⁷ Tällä lisäyksellä saatettiin voimaan myös direktiivin mukainen suositus vastuullisesta käyttäytymisestä luotonantajan ja luotonottajan välillä luottosuhteessa. Säännös täydentää muita luoton tarjonnassa sovellettavia säännöksiä ja tuo joustavuutta niiden tulkintaan. Kuitenkin KSL 2 luku on edelleen voimassa olevaa oikeutta, joten sitä voidaan soveltaa 7 luvun säännösten rinnalla.

2.1.2 Kuluttajaluottojen markkinoinnin erityissäännökset

Kuluttajansuojalain 7 luku käsittelee muun muassa kuluttajaluottojen mainontaa ja sopimusehtoja kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien välisissä sopimuksissa. KSL 7 luvun säännöksillä on kansallisesti säädetty kuluttajien eduksi direktiiviä laajemmasta tiedonantovelvollisuudesta mainonnassa.

Käsittelen seuraavissa jaksoissa KSL 7 luvun säännöksiä yksityiskohtaisemmin niiden säännösten osalta, joilla on erityistä merkittävyyttä pikaluottojen tarjonnan kannalta. KSL 7 luvun säännökset ovat pakottavaa oikeutta siten, että sopimus, joka poikkeaa tämän luvun säännöksistä kuluttajan vahingoksi, on mitätön. (KSL 7 luku 5 §).

Luoton markkinoinnin pääsanomana tulee olla itse luotto ja sitä koskevat tiedot, jotka täsmentyivät vuoden 2017 alusta niin, että nämä tiedot on ilmoitettava mainonnassa selkeästi, näkyvästi ja tiiviisti.¹⁸ Lain esitöiden mukaan vaatimuksella pyritään siihen, että kuluttajalla on käytännössä mahdollisuus nähdä tai kuulla vaivatta esitetyt tiedot sekä saada tietojen pohjalta kokonaiskuva tarjotusta luotosta. Näin ei tapahdu esimerkiksi silloin, jos tiedot esitetään tv-kuvan alalaidassa niin pienin kirjaimin tai niin lyhyen ajan, ettei keskivertokuluttaja kykene havaitsemaan niitä vaivatta. Selkeää ja näkyvää informointia ei ole myöskään se, jos lehti- tai tienvarsimainosten kirjasinkoko tai väri aiheuttaa sen, ette kuluttaja kykene näkemään tekstiä.

Verkkomainonnassa on sanoman tiiviyyttä koskevalla vaatimuksella erityistä merkitystä. Kuluttajan pitää saada tiedoista kokonaiskuva vaivattomasti, joten tiedot eivät saa olla hajautettuina eri puolilla verkkosivuja.

Mainosvälinekohtaisten rajoitusten perusteella ei ole oikeutta poiketa tietojen antamisesta kuluttajalle. Markkinaoikeuden perusteluiden mukaan kuluttajansuojalain 2 luvun 7 §:n 2 momentin säännökset käytettyyn viestimeen liittyvästä rajoitteesta

¹⁷ HE 24/2010 vp. s. 15.

¹⁸ HE 77/2016 vp.

ja elinkeinonharjoittajan muista toimenpiteistä olennaisten tietojen antamisesta kuluttajille eivät ole KSL 7 luvun mukaisen tiedonantovelvollisuuden kannalta merkityksellisiä¹⁹.

Kun lainsäädäntö edellyttää mainoksessa annettavan paljon yksityiskohtaista tietoa kuluttajaluotosta ja kun tietojen esitystavalta edellytetään nimenomaista selkeyttä, näkyvyyttä ja tiivistä esittämistapaa, markkinoijan tulee kiinnittää erityistä huomiota mainosvälineen valintaan. Riittävää ei ole se, että kaikki tiedot annetaan yhdellä kertaa, vaan myös tietojen esittämistavalle, kuten selkeydelle ja näkyvyydelle on asetettu tiukat vaatimukset.

2.2 Luottokustannukset ja todellinen vuosikorko

Tärkein kuluttajaa kiinnostava informaatio pikaluottojen tarjonnassa koskee luultavimmin luoton kustannuksia. Luottokustannuksilla tarkoitetaan luotonantajan tiedossa olevien, kuluttajaluottosuhteen johdosta kuluttajan maksettavaksi tulevien korkojen, kulujen ja muiden maksujen yhteismäärää; luottokustannuksiin luetaan myös luottosopimukseen liittyvien vakuutusten ja muiden lisäpalveluiden kustannukset, jos lisäpalvelua koskevan sopimuksen tekeminen on edellytyksenä luoton saamiseksi markkinoiduin ehdoin (KSL 7:6.1).

Todellisella vuosikorolla tarkoitetaan korkoprosenttia, joka saadaan laskemalla luottokustannukset vuosikorkona luoton määrälle lyhennykset huomioon ottaen.

Vuosikoron laskemistavasta ja laskennassa käytettävistä oletuksista säädetään oikeusministeriön asetuksella.

Todellisen luottokoron esittäminen tuli koskemaan myös pikaluottoja kuluttajansuojalain 7 luvun muutoksella, joka tuli voimaan helmikuussa 2010. Tätä ennen todellista vuosikorkoa ei tarvinnut esittää pienien ja lyhytaikaisten luottojen osalta. Ainoa tapa puuttua pikaluottomainontaan, jossa todellista vuosikorkoa ei esitetty, oli vedota KSL 2 luvun markkinointisäännöksiin esimerkiksi mainoksen sopimattomuudesta tai harhaanjohtavuudesta.

Hallituksen esityksen mukaan todellisen vuosikoron ilmoittamisvelvollisuuden laajentamista perusteltiin kuluttajien parempana mahdollisuutena vertailla tarjolla olevia luottotuotteita keskenään.²⁰ Pikaluottojen osalta todellisen vuosikoron ilmoittamisvelvollisuus välittää kuluttajille selvän viestin pikavippien toistuvan käytön aiheuttamasta kuluriskistä. On huomioitu, että pikaluottoja otetaan usein toistuvasti aina uudelleen, joten tiedottamista riskeistä ei sovi vähätellä. Toisaalta todellisen

¹⁹ MAO 224/12

²⁰ HE 64/2009 vp. s. 11, 14, 16, 20.

vuosikoron ilmoittaminen mainonnassa on omiaan lisäämään sellaisten kuluttajien varovaisuutta, jotka harkitsevat pikavipin ottamista esimerkiksi jo erääntyneiden velkojen maksuun.

Kuluttajaluoton mainonnasta annettavista tiedoista säädetään kuluttajansuojalain 7 luvun 8 § 1 momentissa. Sen mukaan kuluttajaluoton mainonnassa, joka koskee siis myös pikaluottoja, on ilmoitettava luoton todellinen vuosikorko, jos mainonnasta ilmenee korko tai muu luotosta perittäviä kustannuksia kuvaava luku tai muu luottosopimuksen ehtoja koskeva tieto. Lisäksi mainonnasta on käytävä ilmi seuraavat tiedot 1) luoton korko ja muut luottokustannukset 2) luoton määrä tai luottoraja 3) luottosopimuksen kesto 4) luoton ja luottokustannusten yhteismäärä. Tietojen on vastattava luotonantajan tavanomaisesti tarjottavia luottoehtoja (KSL 7:8:2).

Edellä mainitun direktiivin 3 artikla määrää, että juokseva korko ilmoitetaan aina vuosikorkona. Myöskin korkein oikeus on päätöksessään lausunut luoton koron ilmoittamisesta todeten, että luottokoron ilmoittaminen epäselvästi vain kuukausikorkona ei täyttänyt KSL:n vaatimuksia.²¹

Markkinaoikeus on ratkaisukäytännössään pitänyt luoton myöntämisen ehtona ollutta maksullista takausta kuluttajansuojalain 7 luvun 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuna lisäpalveluna, jonka kustannukset on otettava huomioon osana luottokustannuksia ja siten myös todellisen vuosikoron laskennassa.²²

Senkin jälkeen, kun todellisen vuosikoron ilmoittamisvelvollisuus luottoa markkinoitaessa oli tullut voimaan, useat yritykset eivät noudattaneet sitä vaan ilmoittivat todellisen vuosikoron esimerkiksi vain sopimusehdoissaan Kuluttajavirasto oli vaatinut yrityksiä noudattamaan mainontasäännöksiä ja joutunut viemään osan yrityksistä markkinaoikeuteen.

J.W.- Yhtiöt Oy markkinoi pikaluottoja Reissuluotto.fi-nimellä kadunvarsimainoksissaan, joissa oli ilmoitettu ainoastaan osa KSL 7 luvun 8 §:ssä määritellyistä markkinointitiedoista. Toisessa mainoksessa oli ilmoitettu luoton määrä ”Ensilaina 500 euroa” ja toisessa luoton takaisinmaksuaika ”maksuaika 30 – 90 päivää”. Kummassakin näistä mainoksista oli jätetty ilmoittamatta luoton korko ja muut luottokustannukset sekä luoton ja kustannusten yhteismäärä ja maksuerien määrä. Markkinaoikeus kielsi jatkamasta menettelyä ja tehosti kieltoa 50 000 euron uhkasakolla.²³

OPR – Vakuus Oy oli markkinoinut pikaluottoja pikavippi.fi-nimistä palvelua käyttäen laajalla kadunvarsimainoskampanjalla. Kuluttaja-asiamies määräsi OPR – Vakuutus Oy:lle markkinointikiellon 50 000 euron uhkasakolla. Mainonnassa edelletyt luottoa koskevat tiedot, kuten todellinen

²¹ KKO 2015:60

²² MAO 701/14

²³ MAO 224/12

vuosikorko, oli jätetty ilmoittamatta tai esitetty liian pienellä tekstillä. Kuluttaja-asiamies oli kieltänyt yhtiötä jatkamasta tai uudistamasta menettelyä, jossa mainonnassa ilmenee luottosopimuksen ehtoa koskeva tieto, ellei samalla ilmoiteta myös todellista vuosikorkoa, luoton korkoa ja muita luottokustannuksia, luoton määrää tai luottorajaa, luottosopimuksen kestoja sekä luoton ja luottokustannusten yhteismäärää selkeällä ja helposti havaittavalla tavalla. Mainostauluissa oli ilmoitettu verkkosivujen osoite ja sen alla luoton määrä ” 50 – 2500 euroa” tai luoton takaisinmaksuaika ” 7 pv – 24kk”. Nämä tekstit olivat vienneet lähes kolme neljäsosaa mainostaulujen pinta-alasta. Huomattavasti pienemmällä kirjasinkoolla oli mainostauluissa ollut muuta luottoa koskevaa tietoa. MAO totesi, että arvioitaessa kyseisten mainosten tekstin luettavuutta arvioinnin perusteena käytetään etäisyyttä ja olosuhteita, joissa kuluttajan on tyypillisesti tarkoitettu havainnoivan kyseisiä mainoksia. Koska mainosten alalaidan teksti ei täyttänyt selkeyden ja helpon havaittavuuden vaatimusta, markkinointi oli kuluttajansuojalain vastaista²⁴.

Lainsäätäjän perusteluja todellisen vuosikoron ilmoittamisen ulottamisesta pikaluottoihin ei voida kuitenkaan pitää ongelmattomina. Tavanomaisia luottoja ja pikaluottoja ei voida pitää automaattisesti vertailukelpoisina. Luottotuotteiden erilaisesta käyttötarkoituksesta johtuen esimerkiksi asuntoluoton vuosikoron ja pikaluoton todellisen vuosikoron vertailu on tuskin tarkoituksenmukaista.

Vaikka todellinen vuosikorko ei soveltuisikaan erityisen hyvin pikaluottojen ja muiden kulutusluottojen vertailuun, parantaa se kuitenkin pikaluottojen keskinäistä vertailtavuutta. Tätä vertailua heikentää kuitenkin se, että esimerkiksi tekstiviestimaksuja ei veloiteta kaikilla pikavippejä tarjoavilla yhtiöillä eivätkä ne siten sisälly todelliseen vuosikorkoon. Tämä vaikuttaa ratkaisevasti luoton hintaan euromäärältään pienissä luotoissa.

Todellisen vuosikoron ilmoittaminen prosenteissa voi luoda virheellisen kuvan pikaluottojen kustannuksista, jonka vuoksi kustannukset on todellisen vuosikoron kaavassa oikeutetusti suhteutettu luottoaikaan, jolloin luotot saadaan paremmin vertailukelpoisiksi. Laki ei myöskään estä sitä, että pikaluottoyhtiöt voivat halutessaan esittää luottokustannukset euromääräisenä. Muun muassa Kalle Määttä on kirjoituksessaan Lakimies-lehdessä arvostellut luoton hinnan ilmoittamista todelliseen vuosikorkoon perustuen.²⁵ Hänen mukaansa todellinen vuosikorko ei sovellu erilaisten luottotuotteiden keskinäiseen vertailuun erityisen hyvin, koska pikaluotoissa erilaiset käsittely- ja toimituskulut muodostuvat suhteellisesti suuremman osan muihin luottomuotoihin verrattuna.

²⁴ MAO 225/12

²⁵ Ks. Määttä, Kalle: Pikaluottojen sääntely oikeustaloustieteellisestä näkökulmasta. Lakimies 3/2010 s. 271-272.

Myös kulutusluottodirektiivissä todellisen vuosikoron esittämistä perustellaan sillä, että voidaan varmistaa paras mahdollinen avoimuus ja tarjousten vertailtavuus vaikakakaan todellista vuosikorkoa ei tarvitse ilmoittaa alle 200 euron ja laina-ajaltaan alle kolmen kuukauden luotoissa.

Kritiikistä huolimatta todellisen vuosikoron esittämiselle on mielestäni olemassa tarpeeksi hyvät perusteet. Optimaalisessa tilanteessa todellinen vuosikorko sisältää tarpeeksi yksinkertaisen ja kaikki luottokustannukset sisältävän informaation kiireisimmällekin kuluttajalle luottojen vertaamiseksi. On siis olemassa ainakin jonkinlainen väline päätöksenteon tueksi ja sen arvioimiseksi kannattaako luottoa yleensä ottaa.

2.3 Rahoituspalvelujen etämyynti ja pikaluotot

Pikaluottojen tarjonnassa on ominaista, että sopimukset tehdään etäviestimien kuten tekstiviestin tai internetin välityksellä ilman henkilökohtaista tapaamista. Tästä syystä pikaluottojen tarjonnassa on otettava huomioon myös rahoituspalvelujen etämyyntiä koskeva säännöstö.

Kuluttajansuojalain 6 a luvun 4 §:ssä on määritelty etämyynnin, etäviestimen ja etätarjontamenetelmän käsitteet. Säännöksen mukaan etämyynnillä tarkoitetaan rahoituspalvelun tarjoamista kuluttajalle sellaisen etätarjontamenetelmän avulla, jossa sopimuksen tekemiseen ja sitä edeltävään markkinointiin käytetään yhtä tai useampaa etäviestintä. Etäviestimiä ovat puolestaan esimerkiksi puhelin, posti, tietoverkko tai muu väline, jota voidaan käyttää sopimuksen tekemiseen ilman osapuolten läsnäoloa.

2.4 Vakiomuotoiset eurooppalaiset kuluttajaluottotiedot

Yhtenä keinona tehdä luotot vertailukelpoisiksi eri maiden välillä esiteltiin kulutusluottodirektiivin säätämisen yhteydessä ns. ”Vakiomuotoiset eurooppalaiset kuluttajaluottotiedot” -lomake, jossa tiedot on nähtävissä kunkin maan kansalliselle kielelle käännettyllä lomakkeella. Kulutusluottodirektiivin implementoinnin yhteydessä myös yllä mainittu lomake otettiin osaksi Suomen lainsäädäntöä. Siitä säädetään KSL 7 luvun 9 §:ssä. Velvoite koskee myös pikaluottoja.

KSL 7 luvun 9 § 1 momentin mukaan todetaan: ”sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään tiedonantovelvoitteista, luotonantajan ja luotonvälittäjän on hyvissä ajoin ennen luottosopimuksen tekemistä annettava kuluttajalle ”Vakiomuotoiset eurooppalaiset kuluttajaluottotiedot” -lomaketta käyttäen tiedot seuraavista seikoista: 1) luotonantaja 2) tarjottava luotto, luottokustannukset ja luoton takaisinmaksu 3)

luototettava hyödyke 4) sopimusrikkomuksen seuraamukset 5) kuluttajalle lainojalla kuuluvat oikeudet.

Saman luvun 11 §:ssä säädetään: ” jos sopimus tehdään kuluttajan pyynnöstä puhelimitse tai muuta sellaista viestintä käyttäen, että ” Vakiomuotoiset eurooppalaiset kuluttajaluottotiedot” -lomaketta ei voida antaa pysyvällä tavalla ennen sopimuksen tekemistä, vaan se on annettava kuluttajalle pysyvällä tavalla viipymättä sopimuksen tekemisen jälkeen”.

Lainanantajat ovat ilmaisseet lomakkeen lähettämisen yhteydessä mielipiteenään, että lomakkeen tarkoituksena olisi saada aikaan kattavampi tiedottaminen ennen sopimuksen tekemistä. Kuitenkin koska lomakkeen tarkoituksena on tehdä luotot vertailukelpoisiksi eri maiden välillä pikemminkin kuin eri luottomuotojen välillä, niin lomakkeella ei ole kovin suurta painoarvoa pikaluottojen tarjonnassa. Todellisen vuosikoron esittäminen palvelee huomattavasti paremmin pikaluottojen keskinäistä vertailua. Kiireinen kuluttaja haluaa yksinkertaista tietoa yksinkertaisesti esitettynä.

Lainanhakuprosessia yksinkertaistamaan on KSL:ssä säädetty, että jos asiakassuhde on jatkuvaa eli jos osapuolet sopivat toistuvasti samanlaisista rahoituspalveluista, niin vaadittavia ennakotietoja ei tarvitse lähettää uudelleen ellei tietoihin ole tullut mitään muutoksia.

3 SOPIMUKSENTEKOON LIITTYVÄ SÄÄNTELY

3.1 Luotonsaannin edellytykset

3.1.1 Luottokelpoisuuden arviointi

Kuluttajansuojalain mukaan luotonantajan on ennen luottosopimuksen tekemistä arvioitava, kykeneekö kuluttaja täyttämään luottosopimuksen mukaiset velvoitteensa. Arviointi on tehtävä kuluttajan tuloja ja muita taloudellisia olosuhteita koskevien riittävien tietojen perusteella.

Jos osapuolet sopivat myöhemmin luoton määrän tai luottorajan korottamisesta luotonantajan on varmistettava kuluttajaa koskevien tietojen ajantasaisuus ja, jos luoton määrää tai luottorajaa merkittävästi korotetaan, arvioitava kuluttajan luottokelpoisuus uudelleen ennen korotuksesta sopimista (KSL 7:14).

Tarkoituksena on välttää se, että luotonantaja myöntää luottoa kuluttajille, joilla ei ole edellytyksiä selviytyä luoton takaisinmaksusta. On huomattava, että ennen 1.6.2013 lisättyä lainsäädännön tiukennusta pikaluottoyrittäjiltä ei vaadittu muuta kuin maksuhäiriömerkinnän tarkistusta.

Tarpeellisia tietoja kuluttajan maksuvaran ja siten luoton takaisinmaksukyvyn arvioimiseksi ovat kuluttajan tulojen määrän ja perusteen lisäksi tämän menot, velat ja varat sekä mahdolliset takausvastuut. Maksuvaran selvittämiseksi on otettava huomioon tulojen jatkuvuus, kuten työ- tai virkasuhteen ja ansiotulojen laatu. Mitä suuremmista luotoista on kysymys, sitä seikkaperäisemmät selvitykset ovat tarpeellisia, mutta tietoja kuluttajan tuloista ja muista taloudellisista olosuhteista tulee hankkia myös rahamäärältään pienemmistä luotoista, joissa luottoaika on lyhyt ja jotka maksetaan takaisin yhdessä erässä²⁶.

Luotonantajan on aina tarkistettava kuluttajan luottotiedot. Luotonantajalla on myös velvollisuus kohtuullisin toimenpitein pyrkiä varmistamaan kuluttajan antamien tietojen oikeellisuus. Riittävää ei ole, että lainanhakijaa esimerkiksi internetissä tehtävässä hakemuksessa pyydetään vain laittamaan rasti ruutuun, että hänellä on säännölliset, tietyn suuruiset tulot²⁷.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto on ohjeistanut, että uusilta asiakkailta on varmistettava riittävällä tavalla ja riittävän pitkältä ajalta ajantasaiset tulotiedot luoton myöntämisen kannalta relevanteista tuloista riippumatta luoton suuruudesta. Tämä voidaan toteuttaa pyytämällä kuluttajalta palkka- tai eläketodistus²⁸.

Lisäsiluotonantajanon määriteltävä periaatteet, joiden mukaan se myöntää kuluttajaluottoja. Luoton myöntäminen on sallittua ainoastaan, jos kuluttajan luottokelpoisuuden arviointi osoittaa, että luottosopimuksesta johtuvat velvoitteet todennäköisesti tulevat täytetyiksi luottosopimuksessa edellytillä tavalla²⁹.

Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisussa (C-449/13 CA Consumer Finance SA) on otettu kantaa luottokelpoisuuden tarkistamiseen. Luotonantajan on arvioitava kussakin tapauksessa juuri kyseessä olevan tapauksen erityisten olosuhteiden perusteella, ovatko nämä tiedot asianmukaisia ja riittäviä luottokelpoisuuden arvioimiseksi. Tietojen riittävyys voi vaihdella luottosopimuksen tekemiseen liittyvien olosuhteiden, kuluttajan henkilökohtaisen tilanteen tai sopimuksen kohteena olevan rahamäärän mukaan. EUT katsoi, että kuluttajan luottokelpoisuuden arviointi voi tapahtua pelkästään kuluttajan antamien riittävien tietojen perusteella. Kuluttajan itsensä ilmoittamia vahvistamattomia tietoja ei sellaisenaan voida pitää riittävinä, jollei niiden ohessa ole asiakirjatodisteita.

²⁶ HE 78/2012 vp. s. 11, 15 – 16.

²⁷ HE 78/2012 vp. s. 11, 15, 22.

²⁸ KKV /737/14.08.01.05/2016.

²⁹ HE 77/2016 vp. s. 10.

3.1.2 Luotonhakijan henkilöllisyyden tunnistaminen

Kuluttajansuojalain 7 luvun 15 §:n 1 momentissa todetaan, että luotonantajan on ennen kuluttajaluottosopimuksen tekemistä todennettava luottoa hakevan henkilöllisyys huolellisesti. Jos henkilöllisyys todennetaan sähköisesti, luotonantajan on käytettävä tunnistusmenetelmää, joka täyttää vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista annetun lain (617/2009) 8 §:ssä säädetyt vaatimukset.

Edellä mainitun pykälän 2 momentin mukaan, jos luotonantaja on jo aiemmin todentanut kuluttajan henkilöllisyyden 1 momentissa tarkoitetulla tavalla, kuluttajan henkilöllisyys voidaan todentaa myös hänelle ensitunnistamisen jälkeen luodun henkilökohtaisen tunnisteiden avulla. (KSL 7 luku 15 § 2 mom). Säännös soveltuu nimenomaan tilanteisiin, jossa luottoa haetaan tekstiviestillä. Tällä helpotetaan vanhojen asiakkaitten luoton nostamista, eikä vahvaa sähköistä tunnistamista tarvita. Asiakkaalle luodaan luottoa ensi kertaa tilattaessa pin-koodi, jota hän voi käyttää jatkossa luottoa hakiessaan.

Aikaisemmin pikaluoton myöntäjät todensivat luotonhakijan henkilöllisyyden vertaamalla lainanhakijan antamia tietoja sen liittymän tietoihin, jonka välityksellä lainahakemus oli tehty. Tämä perustui ainoastaan luottamukseen siitä, että luotonhakija ja puhelimen käyttäjä on sama henkilö. Myöskään tilin omistajan varmenusta ei tehty, vaan luotto maksettiin sille tilille, joka hakemuksessa oli ilmoitettu.

Nykyisin tunnistaminen tapahtuu niin sanotussa tupas-palvelussa, joka on pankkien yhteisesti määrittelemä järjestelmä ja jossa pankit tunnistavat ja varmentavat asiakkaansa myöntämillään tunnuksilla myös ulkoisille verkkotoimijoille. Tässä järjestelmässä täyttyvät myös vahvan sähköisen tunnistamisen edellytykset. Ensimmäisen luoton hakeminen ei siis enää onnistu pelkällä tekstiviestillä, vaan luotonhakijan täytyy tunnistautua ensiksi pankkitunnusten avulla.

Luotonantajan on säilytettävä tiedot, joiden perusteella luottoa hakeneen kuluttajan henkilöllisyys on todennettu, viiden vuoden ajan siitä, kun luotto on erääntynyt kokonaan maksettavaksi. Jos luottosopimuksesta on syntynyt erimielisyyttä, on todentamista koskevat tiedot kuitenkin säilytettävä siihen saakka, kunnes asia on sovittu tai ratkaistu³⁰.

³⁰ HE 24/2010 vp s. 5, 6.

3.2 Luottosopimuksen solmiminen

Luottosopimus syntyy Oikeustoimilain 1 luvun mukaan osapuolten yhtäpitävien sitoumusten perusteella. Kuluttajasuojalain 7 luvun 17 §:n 1 momentin mukaan kuluttajaluottosopimus on tehtävä kirjallisesti ja kuluttajalle on annettava oma sopimuskappale. Sopimus voidaan tehdä myös sähköisesti siten, että kuluttaja voi tallentaa ja toisintaa sopimuksen muuttumattomana. Huomionarvoista on tässä se, että kuluttajaluottosopimusta ei voi tehdä vapaamuotoisesti.

Edellisen pykälän 2 momentin mukaan kuluttajaluottosopimuksessa on mainittava seuraavat tiedot: 1) tiedot luottosopimuksen osapuolista 2) tiedot 9 §:ssä tarkoitettuista seikoista 3) sopimuksen muut ehdot 4) tiedot peruuttamisoikeuden käyttämisen edellytyksistä 5) tiedot luottosopimuksen irtisanomisesta ja muusta päättämisestä 6) tiedot oikeussuojakeinoista ja valvontaviranomaisista.

Kuluttajalta ei saa pykälän 3 momentin mukaan luottosuhteen perusteella periä korkoa tai muuta maksua, joista ei ole sovittu 1 momentissa tarkoitetussa sopimuksessa.

Sähköinen sopiminen on nykyajan mukaista ja luottojen ottaminen nettipalveluina on tavanomainen toimenpide, jolloin sopimuksentekoväline ei saa olla myöskään pikaluottojen ottamisen kohdalla rajoittavana tekijänä.

3.3 Luoton hintaa rajoittava sääntely

Korkokatosta säädetään KSL 7 luvun 17 a §:ssä siten, että jos luoton määrä tai luottoraja on alle 2000 euroa, luottosopimuksen mukainen luoton todellinen vuosikorko saa olla enintään korkolain 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko lisättynä 50 prosenttiyksiköllä.

Ns. korkokattosäännöstä ei voi kiertää siten, että luottoraja asetetaan näennäisesti vähintään 2000 euron suuruiseksi, mutta rajoitetaan sopimusehdoin kuluttajan oikeutta käyttää luottoa, vaikka rajoittamiselle ei ole asianmukaista perustetta. Tällaisia asianmukaisia rajoitusperusteita voisi olla ainakin maksuvälineen käytön turvallisuuden vaarantuminen, maksuvälineen oikeudeton käyttö tai vaara siitä, että luoton maksamisesta vastuussa oleva maksupalveluiden käyttäjä ei kykene täyttämään maksuvelvoitteitaan. (MaksupalveluL (290/2010) 57 §:n 1 mom.)³¹

³¹ HE 78/2012 vp. s. 11, 15, 16.

Korkokattosäännösten hyödyistä ja haitoista on käyty ajoittain kiivastakin keskustelua jo useamman vuoden ajan. Erityisesti on tuotu esille niiden kilpailuun kohdistuvat vaikutukset, kun on katsottu korkokaton olevan hintasääntelyä ja johtavan korkokaton nousuun lähelle ylärajaa.

Perustuslakivaliokunta on katsonut lausunnossaan, että ehdotetulle omaisuuden suoja ja elinkeinovapautta rajoittavalle säännökselle on perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävät ja yhteiskunnallisesti varsin painavat perusteet ylivelkaantumisen estämiseksi ja ylivelkaantumiseen liittyvien haittojen minimoimiseksi. Valiokunta katsoi esitetyn sääntelyn olevan oikeasuhtaista, koska aiemmat toimet eivät olleet riittäviä, eikä myöskään korkokaton säätämisessä ollut kyse elinkeinotoiminnan kieltämisestä³². Oikeusministeriön työryhmämietinnössä menttiin jopa niin pitkälle, että katsottiin aiheelliseksi pohtia pikaluottojen tarjonnan nimenomaista kieltä. Työryhmä ei kuitenkaan tullut vakuuttuneeksi kiellon tehokkuudesta, ja epäili sen saattavan johtaa pimeisiin luottomarkkinoihin³³.

Pikaluottojen korkokatto lisättiin kuluttajansuojalakiin vuonna 2013. Korkokaton säätämistä voidaan pitää onnistuneena ratkaisuna kuluttajansuojan kannalta. Lainan luottokustannukset saadaan alenemaan ainakin jossain määrin, ja kun korkokatto on määrätty täsmällisenä prosenttilukuna, voidaan helpommin määritellä luvattoman kiskonnin raja. Kuitenkaan korkokatto ei nykyisinkään toimi täysin halutulla tavalla, sillä ns. luottolimiittien kohdalla, joita pikavippiyhtiöt niin mielellään tänä päivänä tarjoavat, vuosikorot voivat olla yli 400 prosenttia. Korkokatto on saatava ulottumaan mitä pikimmin myös näihin luottomuotoihin, jotka ovat nykyään korkosääntelyn ulkopuolella.

Korkein oikeus on päätöksessään³⁴ ottanut kantaa korkokaton ylittäviin luottokustannuksiin ja todennut, että sopimusehtodirektiivin mukaisesti elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan väliset kohtuuttomat sopimusehdot eivät sido kuluttajaa. A Oy:n vaatimukset takauspalkkioista ja tekstiviestipalvelumaksusta olivat siten oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 13 §:ssä tarkoitetulla tavalla selvästi perusteettomia. Sopimusehdot, jotka koskevat palvelumaksua ja maksullista tekstiviestipalvelua ovat pakottavan kuluttajansuojalainsäädännön vastaisia ja kuluttajan kannalta kohtuuttomia. Lisämaksullinen tekstiviestipalvelu on nimenomaisesti laissa kielletty palvelu.

³² PeVL 28/2012.

³³ Oikeusministeriö: Mietintöjä ja lausuntoja 17/2012 s. 29-30.

³⁴ KKO 2019:8

3.4 Varojen luovuttamisaikaa koskeva rajoitus

Jos kuluttajaluottoa haetaan ja se myönnetään kello 23:n ja 7:n välisenä aikana, luottosopimuksen nojalla myönnettävät varat saa suorittaa kuluttajalle vasta kello 7:n jälkeen. Mitä tässä pykälässä säädetään, ei sovelleta jatkuvan luoton luottorajan nostamiseen (KSL 7 luvun 19 § 1 mom). Hallituksen esityksen mukaan yölainauksen kiellon pääargumentti oli se, että ympärivuorokautinen luotonanto lisää harkitsematonta luotonottoa.³⁵ Tarkoituksena ei ole estää kuluttajaa hankkimasta esimerkiksi tarvitsemiaan hyödykkeitä, vaan ainoastaan estää yllättäen tulevan rahantarpeen paikkaaminen luotolla. En näkisi kylläkään tällä kiellolla olevan kovin suurta merkitystä, jos kuluttajalla on muutenkin ongelmia taloustilanteensa hoitamisen kanssa.

Myös tässä yölainauksen kieltä koskevassa keskustelussa on tullut esille sen suhde elinkeinovapauteen. KSL:n muutoksen esitöissä todetaan, että yöaikaisen luotonannon kiellolla pyritään nimenomaan parantamaan kuluttajansuojaa.

Esityksessä painotetaan nimenomaan, että tehostetusta valvonnasta huolimatta pikaluottojen tarjonnassa ilmenneitä ongelmia ei ole onnistuttu vähentämään. Tämän vuoksi katsottiin, että sääntely on välttämätöntä eikä se rajoita kohtuuttomasti elinkeinotoimintaa.

4 TARVITAANKO PIKALUOTTOJEN SÄÄNTELYSSÄ RIKOSLAKIA?

4.1 Kuluttajaoikeudellisten säännösten ensisijaisuus

Kuluttajansuoja on toteutettu Suomessa pääasiassa Kilpailu- ja kuluttajaviraston (KKV) ja kuluttaja-asiamiehen yhteisellä valvonnalla. Kuluttajaoikeudellisia keinoja on pidetty rangaistusmääräyksiä tehokkaampana tapana puuttua epäasialliseen toimintaan. KSL:n 11 luku, joka sisälsi rangaistussäännökset, kumottiin KSL:n 7 luvun uudistamisen yhteydessä, ja nykyään lainvastaisuuksiin puututaan lähinnä uhkasakoilla tehostettujen kieltojen avulla.

³⁵ HE 64/2009 vp s. 17, 21.

Esimerkiksi pikaluottojen markkinoinnissa rikoskynnys on tänä päivänä sen verran korkealla, etteivät rikosoikeudelliset toimenpiteet tule juurikaan kyseeseen. Rikoslaki tuntee tosin markkinointirikoksen, mutta esimerkiksi vuosikoron ilmoittamatta jättäminen ei ylitä rikoskynnystä, joten teko jää vaille rikosoikeudellisia seuraamuksia. Pikaluottojen osalta myös koronkiskontasäännös tuottaa erilaisia rajanveto-ongelmia, koska pikaluotoissa muut kulut kuin korot näyttelevät merkittävää roolia. Korkokiskonnasta ja yleensäkin luottokiskonnasta lähemmin seuraavassa.

4.2 Kiskonta

4.2.1 Koronkiskontasäännösten yleistä arviointia

Kiskonnan sääntely rakentuu toisaalta Rikoslain (RL) ja toisaalta yleisen oikeus-toimia koskevan lain (OikTL) varaan. RL:n 36 luvun 6 §:n kiskontasäännös on jaettu yleiseen kiskontaan ja korkokiskontaan eli luottorahasta perittävän hinnan epäsuhtaisuuteen. Pikaluottojen kyseessä ollen on parempi käyttää termiä luottokiskonta, koska pikaluotoissa kulut on usein esitetty muun nimisenä kuin korkona.

Vanhan koronkiskontalain aikaan eli ennen 1.2.2010 koron kohtuuttomuutta arviointiin vertaamalla sitä voimassa olevaan tavanomaiseen korkotasoon. Jo paljon ennen pikaluottomarkkinoita todettiin, että jos lainaa ei vastaavissa olosuhteissa ole saatavissa julkiselta rahalaitokselta eli tässä tapauksessa pankilta, niin luottokiskonnan kriteerit eivät täytyisi.

Kun luottokiskontasäännöstöä muutettiin 1.2.2010 lukien, taustalla olivat jälleen ker-ran pikaluottoihin liittyvät ongelmat. Säännöstöä muutettiin siten, että korkoa ei ver-rata enää julkisen valvonnan alaisten rahalaitosten perimään korkoon, vaan koron kohtuuttomuus suhteessa luotonantajan suoritukseen olisi arvioinnin kohteena³⁶.

Esitöiden mukaan arvioinnissa otetaan huomioon myös muut tavanomaiset koron suuruuteen vaikuttavat tekijät ja säännöksen toivottiin vähentävän ainakin jossain määrin luotoista perittäviä korkoja. Esitöissä todetaan myös se, että laintasoisessa säännöksessä ei voida asettaa mitään todellisen vuosikoron määrää, jonka ylit-tyessä aina olisi kyse kiskonnasta. Tältä osin ratkaisu jää aina tuomioistuimen harkinnan varaan³⁷.

³⁶ HE 64/2009 vp s. 25.

³⁷ HE 64/2009 vp s. 26 -27.

Yhteenvedona voisi todeta, että pikaluotot jäävät suurelta osin luottokiskontasäännösten arvioinnin ulkopuolelle, koska koron osuus on niissä euryymääräisesti pieni, kun arvio perustuu luoton rahoittamisesta aiheutuvien kulujen arviointiin ja niiden suhteeseen. Täten uusi sääntely ei tuonut ratkaisua pikaluottojen korko-ongelmaan, vaan pikaluotot jäivät entistä selvemmin soveltamisalan ulkopuolelle.

4.2.2 Rikoslain kiskontasäännös vs. Oikeustoimilain kiskontasäännös

Oikeustoimilain kiskontasäännös on siviilioikeudellinen vastine vastaavalle Rikoslain säännökselle. OikTL:n mukaan kiskontaolosuhteissa syntynyt oikeustoimi on pätemätön, ja johtaa rangaistuksen sijaan sopimuksen pätemättömyyteen. OikTL:n kiskontasäännös edellyttää kuten rikoslainkin soveltuakseen tahallisuutta eli tietoisuutta toisen hädänalaisesta tilanteesta. OikTL:n 31 §:n mukaan on neljän kriteerin – tietoisuus, hädänalainen tila, aineellinen etu ja epäsuhta täytyttävä yhtä aikaa, jotta kiskonnan tunnusmerkit täytyisivät sopimussuhteessa. Tämä kiskomisen tunnusmerkistö on yleisesti ottaen vaikeasti täyttyvä, eivätkä ne täyty helposti myöskään pikaluottojen kyseessä ollen. Sen sijaan OikTL:n 33 § kunnianvastaisesta ja arvottomasta menettelystä voisi tulla myös pikaluottosuhteissa helpommin sovellettavaksi OikTL:n 36 § sovittelusäännöksen kanssa. On muistettava tällä kohtaa sopimusoikeuden lähtökohta ”pacta sunt servanda” eli sopimukset on pidettävä, jolloin sopimus on pätevä, ellei pätemättömyysperusteista muuta johdu. Kuitenkin KSL mukaan on aina mahdollista sovitella kohtuuttomia lainaehtoja, joten rikosoikeudelliselle puuttumiselle tulee vain harvoin tarvetta³⁸.

4.3 Luoton ottaminen toisen nimissä

Pikaluoton ottaminen toisen henkilön nimissä on huomattavasti vaikeampaa kuin aikaisemmin. Luoton tilaajan on ensi kertaa luottoa hakiessaan tunnistauduttava ns tupas-varmennetta käyttäen. Tilaaminen kuitenkin onnistuu, jos on saanut haltuunsa toisen henkilön pankkitunnukset ja yksilöllisen käyttäjätunnuksen. Toisen henkilön pankkitunnusten käyttäjä syyllistyy tällöin tietojenkäsittelypetokseen, josta on määrätty rangaistus rikoslaissa.

³⁸ Kts esim. Jussi Tapani, Kiskontarikokset: luottokiskonta, Lakimies 4/2010, s. 517 – 536.

Kuitenkin jos kyseessä on ns. vanha asiakas, jolla on luotonantajalta saama pin-koodi sekä asiakastiedoissa oleva matkapuhelinnumero, josta viesti on lähetetty, varmennus saattaa onnistua. Tämä käytäntö ei kuitenkaan täytä vahvan tunnistautumisen kriteereitä, mutta KSL ei edellytäkään niitä vanhalta asiakkaalta. Kun henkilö on aiemmin käyttänyt jonkun pikaluottoyhtiön palveluksia, helpottaa vanhan asiakkaan pin-koodiin ja matkapuhelimeen nojautuva käytäntö luoton tilaamista myös toisen nimissä. Kuitenkin myös tällöin on kysymys rikosoikeudellisesti petoksesta tai törkeästä petoksesta.

5 LUVANVARAISUUDEN JA VALVONNAN SÄÄNTELY

5.1 Pikaluottotoiminnan luvanvaraisuus

Pikaluottojen tarjoaminen ei aikaisemmin edellyttänyt lainkaan toimilupaa tai rekisteröintiä, jolloin kuka tahansa saattoi ryhtyä tarjoamaan pikaluottoja, kunhan toiminta pysyi laillisena eli normaalin elinkeinotoiminnan piirissä. Luottolaitoslaissa (9.2.2007) säädettyä toimilupaa edellytetään näet vain sellaisilta liiketoiminnan harjoittajilta, jotka ottavat vastaan yleisöltä takaisinmaksettavia varoja ja tarjoavat omaan lukuunsa luottoja tai muuta rahoitusta. Esim. pankin harjoittama luotonanto ja muu rahoitus on edellä mainitun luottolaitoslain alaista liiketoimintaa. Pikavippiyritykset eivät ole siis luottolaitoslain alaisia luottolaitoksia.

Pikaluottotoiminta muuttui luvanvaraiseksi joulukuun alussa 2010. Silloin tuli voimaan Rekisteröintilaki (RekL 1.12.2010), jonka mukaan kuluttajaluottoja saa tarjota vain luotonantajarekisteriin merkitty luotonantaja. Näin pikaluottotoimintamuuttui luvanvaraiseksi elinkeinoksi. Rekisterilakia sovelletaan siis kaikkiin muihin kuluttajaluottoja tarjoaviin luotonantajiin paitsi niihin, jotka kuuluvat Finanssivalvonnan piiriin.

Lain esitöiden mukaan rekisteröintivelvollisuuden tavoitteena on saada tarkat tiedot alalla toimivista, varmistaa luotonantajien luotettavuus ja ammattipätevyys, sekä lisätä luottamusta luottomarkkinoihin vaikeuttamalla vilpillisten toimijoiden pääsyä alalle. Tarkoituksena on myös alalla toimivien valvonnan helpottaminen sekä rikollisen toiminnan kuten rahanpesun ehkäiseminen. Huomionarvoista on, että hallituksen esityksessä katsottiin rekisteröintimenettelyllä voitavan puuttua myös

elinkeinovapauteen. Esitettiin myös arvioita, että osa jo alalla toimivista joutuisi mahdollisesti lopettamaan toimintansa³⁹.

Laissa on määritelty edellytykset, jotka asetetaan luotoantajaksi hyväksymisen ehdoiksi. Ensinnäkin rekisteröinti edellyttää sitä, että ilmoituksen tekijällä on oikeus harjoittaa elinkeinoa Suomessa. Ilmoittaja ei saa olla konkurssissa ja jos ilmoituksen tekijä on luonnollinen henkilö, hänen on oltava täysi-ikäinen ja toimintakelpoisuudeltaan täysivaltainen. Toinen lain kannalta keskeinen, mutta tulkinnanvaraisempi ja harkintaa vaativa on rekisterilain vaatimus siitä, että ilmoituksen tekijän on oltava luotettava ja sellaisen luottotoiminnan tuntemuksen omaava kuin harjoitetun luottotoiminnan luonteeseen ja laajuuteen nähden on tarpeellista. Rekisteröinti voi siis estyä, jos hakijalla on aikaisempia tuomioita rikoksista tai hän on muuten aiemalla toiminnallaan osoittanut olevansa ilmeisen sopimaton toimimaan säännöksessä tarkoitetussa tehtävässä tai asemassa.

Merkittävä ongelma rekisteröinnin osalta on myös, että rekisteröinti ei aseta toimijalle selkeitä vaatimuksia esimerkiksi toiminnan tarkoitukseen, kokoon ja vakavaraisuuteen liittyen. Myöskään liiketoimintasuunnitelmaa ei vaadita. Suomen Pienlainayhdistys ry ilmoitti lausuntokierroksen yhteydessä, että rekisteröintiedellytyksenä olisi liiketoimintasuunnitelman lisäksi kaupparekisteriin merkitty osakeyhtiö, jonka päätoimiala olisi luottojen myöntäminen ja jonka osakepääoma olisi esimerkiksi 100 000 euroa. Pikaluottoyhtiöiden osalta pääomavaade olisi perusteltu vakavaraisuusnäkökulmasta käsin: riittävän suuri pääoma takaa luottovuuden toiminnan jatkuvuuden. Pikaluottoyhtiöiden osalta vakavaraisuusedellytykset olisivat nostaneet kynnystä päästä rekisteröinnin piiriin. Nykysääntelyn valossa alallepääsyn edellytykset voidaan helpoiten täyttää palkkaamalla yhtiön hallitukseen esitöiden mukaisesti soveltuvan koulutuksen omaava ja rehelliseksi tunnettu henkilö. Rekisteröintiin ei sisälly tarkoituksenmukaisuusharkintaa, vaan kaikki rekisteröintiedellytykset täyttävät merkitään rekisteriin. Poikkeuksena on ainoastaan se, että aluehallintovirasto voi evätä rekisteröinnin, jos on ilmeistä, että ilmoituksen tekijä aikoo harjoittaa kuluttajaluottojen tarjontaa toisen välikätenä (ns. bulvaanitoiminta).

Rekisteriasioiden käsittely keskitettiin käytännössä Etelä-Suomen aluehallintovirastolle. Rekisterinpito keskitettiin vain yhdelle aluehallintovirastolle mahdollisimman yhdenmukaisen käytännön varmistamiseksi. Aluehallintoviraston valintaa rekisteriviranomaiseksi puollettiin muun muassa siksi, että sille kuuluu jo nykyisin useita elinkeino-oikeudellisia valvontatehtäviä mm. panttilainauttoimistot ja perintätoimistot. Kuitenkin hallituksen esityksessä viime vuodelta ehdotetaan Aluehallintoviraston vapauttamista valvontatehtävistä.⁴⁰

³⁹ HE 24/2010 vp. s 12, 18, 60.

⁴⁰ HE 230/2018 vp. s. 8.

Rekisteröintivaatimus koskee RekL:n 16 §:n siirtymäsäännöksen mukaan myös jo alalla toimivia yrityksiä. Näin ollen alalla toimiva yritys voi joutua lopettamaan toimintansa mikäli rekisteröinnin edellytykset eivät täyty.

5.2 Pikaluottotoiminnan valvonta

Pikaluottojen valvonta on jaettu kahdelle viranomaiselle. Valvonnasta vastaavat Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) sekä Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Lain mukaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimialaan kuuluu muun muassa kilpailu- ja kuluttajapolitiikan toteuttaminen sekä kuluttajan taloudellisen ja oikeudellisen aseman turvaaminen (Laki Kilpailu- ja kuluttajavirastosta 661/2012, 1 §). Kilpailu- ja kuluttajaviraston kuluttaja-asioiden vastuualueen ylijohtajana toimiva kuluttaja-asiamies voi tehdä esityksiä ja aloitteita lainsäädännön muuttamiseksi valvontatoiminnassa havaitsemiensa puutteiden korjaamiseksi (2 §). Kuluttaja-asiamies valvoo KSL:n ja muiden kuluttajan suojaksi säädettyjen lakien noudattamista.

Kuluttaja-asiamies valvoo kaikkia kuluttajamarkkinoiden toimialoja. Valvonta voidaan jakaa ennaltaehkäiseviin ja jälkikäteisiin valvontatoimenpiteisiin. Ennaltaehkäisevää valvontaa tehdään pitkälti yhteistyössä toimialajärjestöjen kanssa. Kuluttaja-asiamies jakaa tietoa yrityksille kuluttaja-oikeuden soveltamisesta ja vastaa elinkeinonharjoittajien ennakkotiedusteluihin. Jälkikäteisessä valvonnassa ensisijaisena keinona on neuvottelumenettely, jossa tarkoituksena on saada elinkeinonharjoittaja luopumaan vapaaehtoisesti lainvastaisesta menettelystä.

Tarvittaessa kyseeseen tulevat asian edellyttämät pakkotoimet tai asian saattaminen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Kuluttaja-asiamies ei käsittele yksittäisiä riita-asioita. Yksittäisten riita-asioiden osalta kyseeseen tulevat kuluttajaneuvonta ja kuluttajariitalautakunta. Kuluttaja-asiamies voi kylläkin avustaa kuluttajaa yksittäisessä asiassa yleisessä tuomioistuimessa, mikäli asia on lainsoveltamisen ja kuluttajien yleisen edun kannalta tärkeää tai mikäli elinkeinonharjoittaja ei noudata kuluttajariitalautakunnan päätöstä.

Aluehallintovirastojen osalta valvonta on keskitetty Etelä-Suomen aluehallintovirastolle. Keskeisin Etelä-Suomen aluehallintaviraston pikaluottojen valvontaa koskeva tehtävä on pitää luotonantajarekisteriä. Luotonantajarekisterilakia koskevan hallituksen esityksen mukaan valvontaviranomaisilla olisi rekisteröintivelvoitteesta säättämisen myötä saatavissa luotettavat ja kattavat tiedot toimintaa harjoittavista yrityksistä ja niiden yhteystiedoista. Luotonantajarekisterilain tavoitteena olikin esityksen mukaan nimenomaan varmistaa luotonantajien luotettavuus ja ammattipätevyys sekä helpottaa luotonantajiin kohdistuvaa valvontaa ja yhteydenpitoa.

Valvontaa koskevista säännöksistä on myös säädetty alan toimijoiden tiedonantovelvollisuudesta valvontaviranomaisia kohtaan. Luotonantajat on velvoitettu luovuttamaan valvontaviranomaisten nähtäväksi kuluttajaluottoja koskevat valvonnan kannalta tarpeelliset asiakirjat (KSL, 7 luku 51 §). Elinkeinonharjoittaja on myös velvollinen antamaan kuluttaja-asiamiehelle tietoja valvontatehtävää varten (L Kilpailu- ja kuluttajavirastosta, 6 §).

Luotonantajarekisterissä taas veloitetaan luotonantajia säilyttämään luotonantoon liittyvät asiakirjat ja tiedot viiden vuoden ajan siitä, kun luotto on erääntynyt kokonaisuudessaan maksettavaksi (9 a). Kuluttajasuojalain valvonnasta on sovittu, että Etelä-Suomen aluehallintovirasto hoitaa selkeät lainsäädännön rikkomistapaukset havaitessaan niitä. Vastaavasti tulkinnallisemmat kysymykset virasto ohjaa kuluttaja-asiamiehelle ratkaistavaksi. Kuluttaja-asiamies linjaa ratkaisullaan tulkintakäytännön ja vie tarvittaessa tapauksen markkinaoikeuden ratkaistavaksi.

Kaiken kaikkiaan yhtenä päähavaintona voidaan pitää pikaluottoyritysten suurta valmiutta kiertää kuluttajansuojalainsäädännön vaatimuksia johtuen puutteista viranomaisien seuraamuskeinoissa. Vaikka joukossa on sääntelyn ehtoja noudattavia yrityksiä, toimialaa leimaa innovatiivisuus keksimään sovelluksia, jotka eivät toimijoiden mielestä kuulu kuluttajalainsäädännön piiriin. Valvontaviranomaisien kannalta ongelmaksi muodostuu riittävien seuraamuskeinojen puute valvonnassa.

5.3 Alan itsesääntely – Suomen Pienlainayhdistys

Suomessa pikaluottojen selvimpiin ongelmiin puututtiin ensimmäisenä itsesääntelyn keinoin, kun Suomen Pienlainayhdistys ry julkaisi pienlainatoiminnan eettiset säännöt. Itsesääntelyn suurin ongelma oli kuitenkin järjestäytymisasteen pienuus koska vain suurimmat toimijat sitoutuivat eettisiin sääntöihin. Alan lainsäädännön puuttuessa kuuluminen eettisiin sääntöjä kunnioittavaan yhdistykseen oli siihen liittyneille selkeä markkinointietu ja kuluttajien arvostusta nostava piirre, josta oli suoraan hyötyä itsesääntelyllä toimintaansa rajoittaneille luotonantajille. Pienlainayhdistyksen eettisten sääntöjen tarkoitus oli puhdistaa siihen sitoutuneiden maine satunnaisista vippaajista, jolloin yhdistykseen kuuluminen antoi eräänlaisen takuuleiman toiminnan uskottavuudesta.

Itsesääntelyn eduksi voi lukea myös sääntöjen nopean muunneltavuuden, sillä sääntöjä voidaan muuttaa kevyemmässä menettelyssä kuin ministeriön asetuksia, eduskunnan säätämiä lakeja tai puhumattakaan EU-tason sääntelystä. Pikaluottosääntely on myös hyvä esimerkki lakitasoisen sääntelyn hitaudesta, sillä ongelmiin reagoitiin vasta vuonna 2010, noin viisi vuotta pikaluottoilmiön syntymisestä, kun itsesääntelyä ehdittiin antaa jo vuonna 2007. Itsesääntelyllä oli ainakin

tässä tapauksessa myös tosiasiallista merkitystä, sillä se johti osittain myös alan laintasoisen sääntelyn sisällölliseen muotoutumiseen. Kuitenkaan Pienlainyhdistys ei kiinnittänyt tarpeeksi huomiota sääntelynsä velvoittavuuteen. Vaikka säännöt ovat sinänsä toimijoita velvoittavia, ne eivät kuitenkaan sido kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisessä suhteessa, koska säännöissä todetaan, että eettiset säännöt eivät korvaa eivätkä täydennä luotonantajan ja luotonsaajan välistä sopimusta tai sen ehtoja. Yhdistyksestä tuli olemassaoloaikanaan koko alansa puolestapuhuja ja virallinen lausunnonantaja muun muassa lainsäädäntöhankkeissa. Suomen Pienlainyhdistys ry oli vuosina 2007 – 2013 valtakunnallisesti toiminut yhdistys, jonka päätavoitteena oli kehittää hyvää luotonantotapaa. Pienlainyhdistys on lopettanut toimintansa vuonna 2013. Lopettamisen syy oli eduskunnan määräämä korkokatto. Lakimuutos poisti markkinoilta osan pikavippejä tarjoavista yrityksistä, ja pakotti jäljelle jääneet miettimään uusia keinoja toimintansa jatkamiseksi.

5.4 Positiivinen luottorekisteri

Luotottajat eivät voi tällä hetkellä Suomessa saada luotettavaa tietoa siitä, kuinka paljon ja monelleko luotottajalle heidän asiakkaansa on velkaa, ellei asiakas niistä itse kerro. Tämä on mahdollista, koska Suomessa ei ole käytössä positiivista luottorekisteriä, jonne luottolaitokset olisi velvoitettu ilmoittamaan kaikki kotitalouksien luotot. Lähes kaikissa muissa EU-maissa luotottajat voivat arvioida positiivisella luottorekisterillä asiakkaansa maksukykyä. Pohjoismaista vain Ruotsissa on jo olemassa tällainen rekisteri.

Positiivinen luottotieto tarkoittaa sellaista tietoa, joka ei ole maksuhäiriötieto, mutta kuvaa kuitenkin asiakkaan kykyä maksaa velkojaan. Erotuksena maksuhäiriörekisteriin, uuteen rekisteriin kirjattaisiin kaikki asiakkaan lainat ja sitoumukset, myös kaikki ne, joilla ei ole vaaraa joutua ulosottoon.

Viime aikoina keskustelu kotitalouksien velkaantumisesta ja positiivisesta luottorekisteristä on vilkastunut huomattavasti. Viime keväänä kotimaista finanssialaa edustava Finanssiala näytti ensimmäistä kertaa vihreää valoa positiiviselle luottorekisterille. Nyt onkin vain enää kyse siitä, syntyykö Suomeen positiivinen luottorekisteri vai sitä muistuttava järjestelmä.

Hanke laajasta luottorekisteristä kaatui viimeksi vuonna 2013. Päätöstä perusteltiin lähinnä henkilötietojen suojan kasvaneella merkityksellä sekä vaikeudella käsitellä ja hallinnoida tällaisia tietoja. Kuitenkin hanketta selvittänyt oikeusministeriö totesi perustelujen yhteydessä, että EU-lainsäädännön uudistukset ja luottotietotoiminnan

kansainvälinen harmonisointi voivat edellyttää, että myös Suomeen on jossakin vaiheessa perustettava positiivinen luottorekisteri.

Meillä on jo nykyään Suomen Asiakastiedon ns. positiivisten kulutusluottojen kyse-lyjärjestelmä. Luotonantajat välittävät järjestelmään positiivisia luottotietoja asiak-kaistaan, jotka ovat siihen suostuneet. Asiakastiedon antaman ilmoituksen mukaan valtaosa kuluttajista suostuu antamaan luotonantajan käyttöön luotto- ja tulotietojaan. Näistä tiedoista ei muodostu kuitenkaan mitään rekisteriä, vaan tietoja kerätään aina erikseen luottoa hakevan kuluttajan toimeksiannosta.

6 JOHTOPÄÄTELMÄT

Tutkielmassa on käyty läpi niitä lainsäädännön kohtia, joilla on merkitystä erityisesti pikaluottojen tarjonnassa. Pikaluotoilla on huomattavassa määrin sellaisia er-ityispiirteitä, jotka tekevät ne ongelmalliseksi luottomarkkinoilla.

Se työmäärä, mitä eri viranomaiset ja myös oikeuslaitos on joutunut tekemään pikaluotoista johtuvia ongelmia ratkoessaan, vaikuttaa valtavan suurelta. Aluksi us-kottiin, että itsesääntely hoitaisi ongelmat itsestään eikä uusia lainsäädäntötoimen-piteitä tarvittaisi. Näin ei kuitenkaan valitettavasti käynyt. Tämä johtuu ennen kaik-kea siitä, että pikaluottoyritysten järjestäytymisaste on käytännössä olematon, joten toiminnan sääntely on kulloisenkin yhtiön omalla vastuulla.

Koska kaikesta sääntelystä huolimatta ongelmat pikaluottomarkkinoilla näyttävät pikemminkin lisääntyvän kuin vähenevän, voidaankin perustellusti kysyä, onko sääntely sitenkin jäänyt jollain tapaa puolitiehen? Katsoisin, ettei ainakaan mitään ylisääntelyä ole tapahtunut, pikemminkin tietyissä lainsäädäntöhankkeissa ollaan lähdetty liian optimistisesti liikkeelle uskoen sääntelyn riittävyyteen.

Vasta aivan vastikään hallitus antoi eduskunnalle esityksen ylimmästä perittävästä korosta koskien kaikkia kuluttajaluottoja ilman ylärajaa. Siinä esityksessä näen todellisia merkkejä toimenpiteistä, joilla uskon olevan merkittävääkin vaikutusta pikaluottomarkkinoihin.⁴¹ Uuden sääntelyn tarkoituksena on päästä nykyistä lainsäädäntöä tehokkaampaan ja valvonnallisesti yksinkertaisempaan lainsäädän-töön.

⁴¹ HE 230/2018 vp. s. 13.

Mielestäni koko ongelman ydin on siitä, miksi luottosäännöstely on tähän saakka epäonnistunut velkaongelmien kitkemisessä on se, että pikaluottoa tarjoavat yritykset ovat kekseliäästi onnistuneet kiertämään voimassa olevaa lainsäädäntöä. Tämä vaara on olemassa myös tulevan lainsäädännön suhteen.

Markkinointisäännösten osalta on todettava, että pikaluottojen markkinointi on muuttunut aggressiivisesta markkinoinnista enemmän hillitympään suuntaan. Tähän on vaikuttanut varmaankin ennen kaikkea valvontaa suorittavien viranomaisien voimakkaat kannanotot asiattomaan ja hyvän tavan vastaiseen mainontaan. Näen kuitenkin asian siten, ettei mainonta ole pohjimmiltaan syntyneiden velkaongelmien aiheuttaja.

Tietynasteiset lainsäädäntötoimenpiteet ovat tarpeellisia jo senkin vuoksi, että kuluttaja on lähtökohtaisesti heikommassa asemassa luotonantajaan nähden. Keskustelun kohteena voikin olla ainoastaan se, miten pitkälle meneviä toimenpiteitä tarvitaan kuluttajan suojaksi.

Mielestäni on aivan selvää, että niin kauan kuin on kysyntää tämäntapaisille luotot tuotteille, tarjoajia varmasti löytyy. Ehkä julkisen vallan pitäisi mainostaa entistä voimakkaammin tarjolla olevia palveluita kuten velkaneuvontaa ja sosiaalista luototusta. Näiden palveluiden hyödyntämisen esteenä on kuitenkin kuluttajilta vaadittava sitoutuminen tiukkaan taloudenpitoon sekä säännöllisiä tuloja.